

4.2 Specialundervisning och övrigt stöd för lärande

I enlighet med gymnasielagen har en studerande, som på grund av särskilda språkliga svårigheter eller andra inlärningssvårigheter har svårt att klara av studierna, rätt att få specialundervisning och annat stöd för lärandet enligt individuella behov (gymnasielagen 714/2018, 28 § 1 mom.). Specialundervisning och övrigt stöd för lärandet möjliggör en jämlik ställning för alla studerande.

Centralt är hinderfrihet och tillgänglighet i studierna, samt förebyggande av svårigheter för lärande och tidig identifiering. Syftet är att stödja den studerande att slutföra sina studier och främja hens välbefinnande och ork. Syftet är också att ge den studerande färdigheter för att övergå till fortsatta studier.

En studerande har rätt att få stöd för sitt lärande oberoende av vad som orsakar behovet. Inlärningssvårigheter kan bero på till exempel läs- eller skrivsvårigheter, matematiska eller uppmärksamhetsrelaterade svårigheter eller på sjukdom, funktionsnedsättning eller problem i den aktuella livssituationen.

Enligt 28 § 2 mom. i gymnasielagen (714/2018) ska behovet av stöd bedömas då studierna inleds och regelbundet under studiernas gång. Lärarna bedömer behovet av stöd tillsammans med den studerande och vid behov med vårdnadshavaren. Med den studerandes samtycke kan även sådana sakkunniga som behövs för att ordna stödåtgärderna delta i bedömningen. Konstaterandet av behovet av stöd kan enligt 40 § i lagen om grundläggande utbildning (628/1998, ändrad genom lag 1288/2013) även grunda sig på information som är nödvändig med tanke på ordnandet av utbildningen eller på den studerandes egna, lärarnas eller den övriga personalens observationer eller olika bedömningar. Därtill kan behovet av stöd bedömas på andra sätt, till exempel med hjälp av kartläggningar i början av studierna.

Stödåtgärderna ska planeras och sättas in i ett så tidigt skede som möjligt. Den studerandes lärare ska planera stödåtgärderna tillsammans med den studerande. Stödåtgärderna kan vid behov och med den studerandes samtycke planeras i samarbete med andra sakkunniga. Stödåtgärderna antecknas på den studerandes begäran i hens individuella studieplan (gymnasielagen 714/2018, 28 § 2 mom.). Lärarna ska se till att den studerande är medveten om möjligheten att få åtgärderna antecknade i studieplanen. Man ska regelbundet följa upp och utvärdera hur stödåtgärderna genomförs och vilken inverkan de har. Eventuella ändringar som berör stödåtgärderna ska antecknas på förutnämnda sätt.

Stödåtgärderna ska i enlighet med 28 § 1 mom. i gymnasielagen (714/2018) genomföras i samarbete mellan undervisningspersonalen. Positiv och uppmuntrande respons främjar den studerandes uppfattning om sig själv som studerande. Samtidigt stärks den studerandes förmåga till självvärdering och att planera sin framtid. Lärarna handleder den studerande att utveckla studiefärdigheter och att ta ansvar för sitt lärande och sitt arbete samt att tillämpa sådana studiestrategier som är typiska för respektive läroämne.

Stödet för lärandet innebär lösningar som berör gemenskapen och studiemiljön samt att man svarar på den studerandes individuella behov. Stöd för lärandet kan vara till exempel att undervisningen differentieras, stödundervisning och andra pedagogiska lösningar. Därtill kan man stödja den studerande med en individuellt planerad mångsidig studiehandledning och stöd av grupphandledaren samt genom att utnyttja möjligheten till val av olika studier. Den studerandes lärande kan också främjas genom att erbjuda sådana studier som ingår i gymnasiets lärokurs som främjar lärandet och välbefinnandet. De kan stödja den studerandes studiefärdigheter och livsfärdigheter eller studier i matematik och andra läroämnen.

Specialundervisningen ges av en speciallärare och stödjer ämnesundervisningen. Specialundervisningen kan genomföras som kompanjonundervisning, undervisning i grupp eller som individuellt stöd. Specialundervisning går bland annat på ut på undervisning i studiefärdigheter och att handleda den studerande att använda sina egna styrkor i sitt lärande. Specialläraren samarbetar med de övriga lärarna i frågor som berör en studerande som behöver stöd i undervisningen och för sitt lärande.

Avvikande studiearrangemang i enlighet med 29 § i gymnasielagen (714/2018) kan också gälla studerande som behöver specialundervisning eller annat stöd för lärandet. Avvikande studiearrangemang innebär att studierna för den studerande delvis kan ordnas på annat sätt än vad som bestäms och föreskrivs i gymnasielagen och statsrådets förordning om gymnasieutbildning samt i den lokala läroplanen. Avvikande arrangemang ska tillämpas endast till den del det är nödvändigt och de ska skrivas ner i den studerandes individuella studieplan. Studierna kan ordnas på ett avvikande sätt efter ansökan av den studerande eller med den studerandes samtycke.

Den studerande ska vid behov handledas att ansöka om assistenttjänster, särskilda hjälpmedel och andra tjänster. För att stödja den studerandes ork och välbefinnande kan man samarbeta med studerandevårdens tjänster eller vid behov med andra aktörer. Vid sidan av specialundervisning och annat stöd för lärandet har den studerande rätt att få individuell studerandevård.

Då en studerande behöver stöd ska hans arbete, lärande och kunnande bedömas på ett mångsidigt sätt. På så sätt tryggas den studerandes möjlighet att visa sitt kunnande på olika sätt, till exempel i situationer då den studerande har svårt att producera text. Olika sätt och tillfällen att visa kunnandet ska planeras utifrån den studerandes behov. Individuella arrangemang för bedömningen kan vara till exempel att den studerande får förlängd tid i bedömningssituationen, den studerande kan få sitta i ett avskilt rum, man använder en större textfont eller att den studerande har möjlighet att använda en egen skärm. Vid bedömningen kan man även använda sig av andra ändamålsenliga specialarrangemang.

Den studerande ska få information om specialarrangemang i studentexamensproven genast då hen inleder studierna och därefter vid behov. Den studerande ska ha möjlighet att pröva på specialarrangemangen under gymnasiestudierna för att man ska kunna bedöma behovet av

arrangemangen och hur de fungerar. Den studerande ska vid behov få hjälp med att skaffa nödvändiga utlåtanen och begära om specialarrangemang för studentexamensproven.

I den lokala läroplanen ska man besluta om och beskriva följande beträffande hur stödet ordnas i praktiken:

- stödåtgärder och hur de studerande och vårdnadshavarna informeras om rättigheterna som berör stöd
- bedömningen av behov av stödåtgärder
- hur stödåtgärderna skrivs in i den individuella studieplanen
- hur stödet genomförs
- uppföljningen och utvärderingen av stödet
- samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen i förutnämnda frågor.

Att stöda studerandens styrkor är utgångspunkten för att anordna stöd för lärande och studier. Den studerandes lärande och stödåtgärderna följs upp som en del av undervisningen, t.ex. genom mångsidiga studiemetoder, arbetssätt och handledning.

Att bedöma behovet av stöd är särskilt viktigt då den studerande inleder gymnasiestudierna. Stödbehovet kan bedömas utgående från information från den grundläggande utbildningen. Studerande och vårdnadshavare får information om möjligheterna till stöd då studierna inleds samt under studiernas gång. De studerande får stöd i att känna igen själva då behov av stöd uppstår i studierna och uppmuntras att ta ansvar för sitt eget lärande och även själva ta upp sitt behov av stöd.

Alla lärare ansvarar för att observera studerandes behov av stöd under studiernas gång. Då läraren märker ett behov av stöd är hen skyldig att stöda studerandens lärande i den egna undervisningen, handleda den studerande att få stöd även i övrig undervisning samt meddela grupphandledaren om den studerandes eventuella behov av stöd. Bedömningen av studerandens behov av stödåtgärder görs genast då ett behov av stöd identifieras. Utgångspunkten är att stöda, utveckla och utnyttja den studerandes styrkor samt minska existerande hinder för lärande.

Bedömningen av studerandens behov av stöd samt planeringen och genomförandet av stödet sker som ett samarbete mellan de lärare som undervisar den studerande, t.ex. grupphandledaren, ämnesläraren, specialläraren och studiehandledaren. Vid behov kan bedömningen av stödbehovet göras som ett mångprofessionellt samarbete tillsammans med studerandevårdspersonal. Grupphandledarens roll är att försäkra att processen för planeringen av stödet inleds. Vilka sakkunniga som deltar i bedömningen, planeringen och genomförandet av stöd bestäms från fall till fall. Studerandes egen roll och eget engagemang i planeringen, bedömningen och genomförandet av stödåtgärderna är central. Gymnasiets speciallärare har som uppgift att stöda bedömningen av studerandens behov av stöd och planeringen av stödet. Stödåtgärderna planeras som en helhet

utgående från den studerandes perspektiv. De lärare som undervisar den studerande samarbetar kring planering och genomförande av stödet.

Ifall stödåtgärderna kräver särskilda hjälpmedel eller assistenttjänster följer gymnasiet Svenska bildningstjänsters riktlinjer.

Genomförande av stöd

Studerandes egen roll och eget engagemang i genomförandet av stödåtgärderna är centrala. Studeranden ska ta ansvar för att ta emot det stöd som ges och delar med sig information till de lärare som undervisar hen om sina stödbehov.

Ämnesläraren har en central roll i genomförande av stödet. Varje lärare ansvarar för att beakta studerandes stödbehov i sin undervisning. Ämnesläraren planerar och genomför undervisningen så att undervisningsarrangemangen, bl.a. handledning, konkretisering, strukturen, studiemetoderna, studiemiljön och bedömningen stöder studerandes lärande och beaktar behoven av stöd. Ämnesläraren följer upp vilken inverkan olika undervisningsarrangemang har, utvecklar undervisningen utgående från detta samt konsulterar specialläraren vid behov. Ifall läraren upptäcker att en studerande har svårigheter i lärande är hen även skyldig att handleda den studerande i att få övrigt stöd.

Möjliga stödåtgärder kan vara till exempel vara differentiering av undervisningen, flexibla studiearrangemang, stöd och handledning av specialläraren och studiehandledaren samt särskilda undervisningsarrangemang under gymnasiestudierna. Stödåtgärderna kan förverkligas individuellt, i mindre grupper eller i klassen i enlighet med den studerandes behov. Studeranden har rätt till stöd även vid självständiga studier.

Samarbetet mellan lärarna och gymnasiets speciallärare är centralt vid planering, koordinering och genomförande av stöd. Specialläraren ger därtill specialundervisning individuellt och i grupp eller som kompanjonundervisning. Undervisning som specialläraren ger planeras som en del av den studerandes stödhet.

Grupphandledarens roll som studerandens närhandledare är central. Grupphandledaren deltar i planeringen och följer upp genomförande av stödet samt för diskussioner kring detta med studeranden

Dokumentering av stödåtgärder och hur de antecknas i den individuella studieplanen

Planeringen och genomförande av stödet dokumenteras i enlighet med överenskomna, gemensamma riktlinjer. Genom att dokumentera stödåtgärderna säkerställs att stödet genomförs

strukturerat, följs upp och utvärderas. På den studerandes begäran antecknas stödåtgärderna även i hans individuella studieplan. Gymnasiet använder en färdig stomme för den individuella studieplanen. Vem som ansvarar för att anteckna stödåtgärderna i den individuella studieplanen bestäms mellan de lärare som deltar i planeringen av elevens stöd.

Uppföljning och utvärdering av stöd

Genomförande av stödet och dess inverkan utvärderas regelbundet. Ämnesläraren följer upp genomförande av stödet ämnesvis och grupphandledaren periodvis. Varje ämneslärare och gymnasiets speciallärare är skyldig att anteckna de stödåtgärder som erbjudits och/eller genomförts i den egna undervisningen i enlighet med definierade förfaringssätt. Grupphandledaren följer upp genomförande av stödet i samarbete med studeranden och övriga lärare.

Studeranden och grupphandledare samt t.ex. ämneslärare, specialläraren, studiehandledare och vid behov representanter från studerandevården, utvärderar genomförande av stödet och dess inverkan enligt behov eller minst en gång per läsår. De stödåtgärder som antecknats i den individuella studieplanen uppdateras läsårsvis eller enligt behov.

Specialläraren kartlägger studerandenas behov av stöd tillsammans med grupphandledare, ämneslärare och studiehandledare. Specialläraren samarbetar även med vårdnadshavare, annan skolpersonal och andra aktörer samt deltar vid behov i möten med vårdnadshavare och i de mångprofessionella studerandevårdsmötena. Specialläraren handleder studerande i behov av särskilt stöd både individuellt och i smågrupper, ansvarar för testning av läs- och skrivsvårigheter och koordinerar utskicket av utlåtanden gällande läs- och skrivsvårigheter, sjukdom och funktionsnedsättning till Studentexamensnämnden.

Studiehandledaren tar hänsyn till studerandenas behov av stöd vid planeringen av studerandenas studietakt, ämnesval, avläggning av studentexamen samt fortsättningsstudier.

Grupphandledaren kartlägger behovet av stöd och följer upp hur studierna och de eventuella stödåtgärderna framgår för studerandena i sin egen basgrupp.

Ämnesläraren kartlägger behovet av stöd och ansvarar för differentiering i sin undervisning gällande metoder, arbetssätt och innehåll samt för den mångsidiga bedömningen i sitt ämne, erbjuder stödundervisning eller andra stödåtgärder vid behov, för vidare information om studerandenas stödbehov till grupphandledaren, specialläraren och / eller studiehandledaren, deltar vid behov i planering av stödåtgärder för studerande och delar sin kunskap om effektiva stödåtgärder och pedagogiska lösningar med sina ämneskollegor